

Kollel Yom Rishon
 April 25, 2021
 Rabbi Zev Goldberg
zevgoldberg2@gmail.com

One Moment - Three Commandments
Priorities in Mitzvos

1 שו"ת שאגת אריה (ישנות) סימן כא

שאלה מי שהיה יושב ואוכל בלילה ועדיין לא קרא ק"ש של ערבית בזמנה מצה"כ ואילך. א"נ בימי הספירה ועדיין לא ספר ספירת העומר איזה מהן תקדום אי בה"מ קודם להן או הן קודמים לבה"מ

תשובה על דבר בה"מ וק"ש איזה מהן קודם לחבירו. לכאורה בה"מ קודם לק"ש דאילו ק"ש אינו נוהג אלא פ"א בבקר ופ"א בערב בלבד אבל בה"מ אם אוכל כמה פעמים ביום מחוייב לברך וה"ל בה"מ לגבי ק"ש תדיר.

2 תלמוד בבלי מסכת זבחים דף פט עמוד א

כל התדיר מחבירו קודם את חבירו, התמידין קודמין למוספין, מוספי שבת קודמין למוספי ר"ח, מוספי ר"ח קודמין למוספי ר"ה, שנאמר: מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה

כל המקודש מחבירו קודם את חבירו; דם החטאת קודם לדם העולה, מפני שהוא מרצה

3 רש"י מסכת זבחים דף פט עמוד א

כל המקודש מחבירו - שיש בו צד ריבוי קדושה ממנו
דם חטאת קודם לדם העולה - אם שניהן שחוטין ועומדין ליזרק
שהוא מרצה - מכפר על חייבי כריתות הצריך ריצוי גדול

4 שו"ת שאגת אריה (ישנות) סימן כא

מ"מ מעיינת בה היטב י"ל להיפוך דק"ש ה"ל תדיר דעכ"פ חובה לקרותה פעמים בכל יום וא"א לפטור ממנה כלל אבל בה"מ אי בעי לא אכיל פת כלל ולא יתחייב בבה"מ לעולם.

5 תלמוד בבלי מסכת זבחים דף צ עמוד ב

איבעיא להו: תדיר ומקודש, איזה מהם קודם? תדיר קודם משום דתדיר, או דלמא מקודש קדים דקדיש

ת"ש: שלמים של אמש, חטאת ואשם של יום, שלמים של אמש קודמין; הא אידי ואידי דיום - חטאת ואשם קדמי, ואע"ג דשלמים תדירי; אמר רבא: מצוי קאמרת? תדיר קמיבעיא לך, מצוי לא קמיבעיא לך

6 רש"י מסכת זבחים דף צא עמוד א

תדירי - שהן מצויין מתוך שבאין בנדר ובנדבה
מצוי קאמרת - שאין תדירותו חובה אלא שהוא מצוי תמיד יותר מחבירו

7 שו"ת שאגת אריה (ישנות) סימן כא

וה"נ מה"ט לאו תדיר מיקרי הואיל ואין תדירתו חובה דהא אי בעי לא אכיל פת כלל דאע"ג שלאחר שאכל בע"כ מחוייב לברך הרי שלמים נמי לאחר שנדר ונדב בע"כ מחוייב להביאן ולהקריבן מ"מ בתר עיקר חיובן אזלינן והואיל ואין חוב עליו לנדר ולנדב לאו תדיר מיקרו ה"נ הואיל ואין חוב עליו לאכול פת שיתחייב לברך בה"מ אע"ג דכשאוכל פת בע"כ חייב לברך בתר עיקר חיובו אזלינן ולא תדיר מיקרי.

ואע"ג דאיכא בה"מ דעיקרו של חוב' כגון של שבת ויו"ט דלא סגי דלא אכיל פת שחייב עליו לברך בה"מ דמה"ט אמר בפ' ג' שאכלו (ד' מט) דאם טעה ולא הזכיר של שבת ויו"ט בבה"מ מחזירין אותו משום דלא סגי דלא אכיל פת הרי לגבי בה"מ הללו ק"ש תדירי יותר שחייב עליו פעמים בכל יום...

8 תלמוד בבלי מסכת זבחים דף צא עמוד א

ת"ש, ד"א: **ברכת היין** תדירה וברכת היום אינה תדירה, ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, אע"ג דברכת היום קדישה

9 רש"י מסכת זבחים דף צא עמוד א

דאע"ג דברכת היום קדישה - ששם שבת עליה שחובה לשבת היא באה דאילו - ברכת היין אף בחול היא

10 שו"ת שאגת אריה (ישנות) סימן כא

וא"ת הא דאמר התם ברכת היין תדירא וברכת היום אינו תדיר ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם... הרי ברכת היין אינו תדיר של חובה דאי בעי לא שתי יין כלל...

וי"ל דברכת היין ה"ל תדיר שהרי אין מקדשין ומבדילין אלא על היין וכן ברכת אירוסין ונשואין אינן אלא על היין וכל הני דבר שבחובה הן וא"א להם בלא ברכת היין אבל ברכת היום אינו אלא של קידוש בלבד...

ק"ש עדיף וקודם לבה"מ דה"ל תדיר של חובה יותר מבה"מ שהוא של מצוי וכמאן דליתא דמי הילכך ק"ש קודם לתדיר של בה"מ כנ"ל

11 ארצות החיים

שלמים כלל ואינו תדיר בכל יום, אכל נציצת נהי שאם אין לו כגד בת חיובא פטור מציצתהא ת"מ יול עליו מ"פ לכוות עליו טלית בת ד' כנסות (כח"ט - כס"ו) כ"ד ועמ"ש נח"ל ס"ק ה' ובהשמטה) וכבר נהגו להתפטף נציצות בכל יום בעת התסלה ושוינכו עליוכו תצוה תדירות, דתה שהוא תדיר או אינו תדיר נדעת בני אדם תלוי כנ"ל. והראיה דהא בזנחוס (שס) חזק לפשוט בעיא דתדיר ומקודש איזה מהם קודם חמ"ט כה' ברכת היין תדיר וברכת היום אינה תדיר ותדיר ושאינו תדיר קודם אע"ג דנרכת היום קדושה, כרי דאע"ג שאין חיוב או תצוה לשמות יין קראה תדיר וע"כ משום שנוכח בכל יום ויום וה"ה נציצת שנוכח בכל יום ויום,

12 תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קג עמוד א

רבי יהודה אומר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המזון שהוא בתחלה ועל הבדלה שהיא בסוף

13 רשב"ם מסכת פסחים דף קג עמוד א

על המזון שהוא בתחלה. דכיון דגמר סעודתו בהווא מחייב ברישא ואין מעבירין על המצות

14 קול תורה חוברת מ' עמ' רמב

מנהג העולם בקיץ שאלו שמתחילים סעודת שבת קודם הלילה וגומרים בלילה, לברך ברכת המזון ואח"כ קורין ק"ש, אבל בשאג"א סי' כ"א פסק שק"ש קודם משום דאע"פ שלכאור' בהמ"ז תדיר, מ"מ כיון שאין תדירתו חובה שאין מחויב לאכול פת ולברך ברהמ"ז כל השבוע, לא נחשב תדיר ע"ש.

וחקרתי לשאול בזה ושמעתי שכן הוא מנהג הרבה ת"ח וגם רוב הישיבות (פה בענגלאנד) ושמעתי לתרץ המנהג ע"פ דברי הרשב"ם פסחים ק"ג ע"א דאיתא שם אבל ר' יהודה אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה על המזון שהוא בתחלה ועל הבדלה שהיא בסוף על מה נחלקו על המאור ועל הבשמים וכו' ואמר ר' יוחנן נהגו העם כב"ה ואליבא דר' יהודה, וכ' הרשב"ם על המזון שהוא בתחלה דכיון דגמר סעודתו בהווא מחייב ברישא ואין מעבירין על המצות עכ"ל, ומבואר דבהמ"ז הוא קודם הבדלה משום דהווא מחייב ברישא, וה"נ בניד"ד מהאי טעמא נמי ברהמ"ז קודם ק"ש.

ובפשטות כונת הרשב"ם הוא דבהמ"ז הוא קודם משום דחייב בהמ"ז בא לפני חיוב הבדלה דכיון שהתחיל לאכול קודם הלילה כבר נתחייב בבהמ"ז קודם שבא לחיוב הבדלה, והגם דשם בלא זה לא היה חיוב הבדלה תדיר מברכת המזון דבהמ"ז תדירה וא"כ למה הוצרך הרשב"ם לטעם זה ולא כ' משום תדיר קודם, די"ל דמיירי אף בסעודה שאינו מחויב בה כגון סעודה ד' ובזה אין לברכת המזון דין תדיר כמש"כ השאג"א, ולכן כ' הרשב"ם משום דחייבו בא ברישא.

15 שו"ת שאגת אריה (ישנות) סימן כב

ועתה אבאר החלק השני שהתחלתי בסי' הקדום בה"מ וספירת העומר איזה מהן קודם. והנה אין טעם לומר דבה"מ דאורי' תקדום לשל ספירת העומר שאינו' אלא מד"ס בזה"ז שאין ב"ה קיים לדעת ר"פ חוץ מהרמב"ם ז"ל וכמו שנתבאר אצלי במ"א.

דהא וודאי לאו מילתא היא **שאיין דין קדימה לשל תורה על של סופרים.** תדע שהרי ברכת היין שהוא מד"ס קודם לברכת היום של תורה משום שהוא תדיר...

וא"ת הא גופי' תקשה לך כיון דקי"ל כל התדיר או כל המקודש מחבירו קודם את חבירו אע"פ שהכל של תורה. כ"ש שראוי ליקדם של תורה דמקודש ואלים טפי לשל סופרים. וי"ל דהיא הנותנת משום קילותא דד"ס על ד"ת זו היא תקנתו להקדים תדיר דידיה לשאינו תדיר של תורה...

ועתה נבוא לנ"ד אם יושב על שולחנו בשבת ויו"ט דה"ל בה"מ תדיר של חובה דהא לא סגי דלא אכיל פת וספירת העומר לגבי בה"מ של חובה ה"ל אינו תדיר דהא ספה"ע אינו

נוהג אלא מ"ט יום בשנה. ובה"מ של חובה שנוהג בשבתות כל השנה שהם יותר מנ' שבתות בשנה לבד מ"ט ה"ל תדיר.

אבל בחול הא וודאי אין קדימה לבה"מ דידיה על ספירת העומר דהא ה"ל תדיר של מצוי לחוד ואין לו שום קדימה על שאינו תדיר. ואי משום דבה"מ של שבת ויו"ט הוי תדיר של חובה הא לא מהני לבה"מ של חול מידי כיון דאיהו גופי' אינו תדיר של תורה. והה"נ דאין לספירת העומר דין קדימה על בה"מ דאע"ג דספירת העומר הוי דבר שבחובה מה שאין כן בה"מ של חול אין דין קדימה לדבר שבחובה שהרי חטאת לא קדמי לשלמים מה"ט שהן דבר שבחובה משא"כ בשלמים אלא משום דחטא' ואשם קדשי טפי כדתנן בפ' ט"י וכמשכ"ל **הילכך הרשות בידו להקדים איזה מהן שירצה או בה"מ לספירת העומר של חול או איפכא.** אבל בה"מ של שבת ויו"ט קדמ' לספירת העומר וכמ"ש ואגב אורחיה יש ללמוד דספירת העומר וק"ש ק"ש קודם דהא תדיר שבחובה כנ"ל